

Andreja Bartolac*

Što je znanost o okupaciji?

Istraživački pristup aktivnostima svakodnevnog života

SAŽETAK

Znanost o okupaciji je mlada, interdisciplinarna akademska disciplina u središtu čijeg su interesa svekolike ljudske aktivnosti i njihova povezanost s razvojem, zdravljem, dobrobiti, smislom, pripadanjem zajednici, te u konačnici s kvalitetom života. U radu su pojašnjena i proširena raznolika značenja ključnih pojmova koji definiraju ovu znanost: okupacija, rad i aktivnost; njihova povezanost, višeznačnost i kulturološka primjerenost. Osim temeljnih pojmova, predstavljeni su i novi koncepti koji opisuju restriktivne čimbenike koji otežavaju ili sprječavaju aktivno i ravnopravno sudjelovanje u svim željenim i potrebnim aktivnostima dnevnog života: okupacijska disfunkcija, neravnoteža, deprivacija, nepravda, otuđenje i aparthejd. U radu je također sažet pregled aktualnih istraživačkih tema iz ovog područja u svijetu i primjeri sličnih istraživanja u nas, kao i osnovne metodologije istraživanja unutar ove znanosti. Krajnji cilj ovog rada potaknuti je raspravu o ključnim pojmovima u znanosti o okupaciji, kako bi se postignutim konsenzusom omogućila jasnija komunikacija među znanstvenicima i stručnjacima koji se bave temama obuhvaćenim ovom akademskom disciplinom, u nas i u svijetu.

Ključne riječi: okupacija, rad, aktivnost, zdravlje, terminologija, područja i metode istraživanja

Znanost o okupaciji (eng. *occupational science*) je akademska disciplina u središtu čijeg interesa je istraživanje osobina i obrazaca svrhovitih i smislenih aktivnosti kojima se ljudi bave tijekom života, te njihove povezanosti sa zdravljem i dobrobiti pojedinaca, skupina i cijele zajednice (Zemke i Clark, 1996.; Christiansen i Townsend, 2004.). Naziv *occupational science* povezuje se s Elizabeth June Yerxa,

* Adresa za korespondenciju: Andreja Bartolac, Zdravstveno veleučilište, Katedra za radnu terapiju, Mlinarska cesta 38, 10000 Zagreb, E-mail: andreja.bartolac@zvuh.hr

professor emeritus sa Sveučilišta Južna Kalifornija (*University of Southern California*) u Sjedinjenim Američkim Državama i njenim suradnicama koje su 1989. godine objavile članak u kojem propituju ljudsku nužnost za svakodnevnim uključivanjem u raznolike aktivnosti, kao i potrebu da ih organiziraju i usklađuju, u njima nalaze smisao, te se kroz njih u interakciji sa socijalnom i fizičkom okolinom razvijaju tijekom cijelog života (Yerxa i sur., 1990.). Iste je godine upravo na tom sveučilištu osnovan prvi doktorski studij znanosti o okupaciji, a danas diljem svijeta djeluje oko dvadeset poslijediplomskih programa iz tog područja (Clark i Lawlor, 2009.).

S obzirom na kompleksnost i brojnost ljudskih aktivnosti razumljivo je da se mnoge znanstvene discipline bave istraživanjem načina na koji ljudi provode svoje vrijeme, kao i implikacijama koje ljudska aktivnost ima na evoluciju, razvoj, učenje, ponašanje, socijalnu interakciju i uključenost, produktivnost, zdravlje i kvalitetu života. Stoga se znanstvenike koji proučavaju ljudske aktivnosti može pronaći u psihologiji (osobito psihologiji rada, organizacijskoj psihologiji, te razvojnoj i socijalnoj psihologiji), sociologiji, antropologiji, evolucijskoj biologiji, zdravstvu (osobito radnoj terapiji), arhitekturi i dizajnu, te mnogim drugim granama koje pokrivaju područja svojih profesionalnih interesa. Ipak, znanost o okupaciji, koja integrira ove brojne discipline i proširuje ih na nova, primijenjena područja, okuplja sve više istraživača u inter/nacionalne organizacije i društva (npr. *The International Society for Occupational Science*, *The Canadian Society of Occupational Scientists*), koji objavljuju rezultate svojih istraživanja i promišljanja u znanstvenim časopisima povezanim s ovom disciplinom (npr. *Journal of Occupational Science*, OTJR: *Occupation, Participation and Health*, *The International Journal of Time Use Research*, *Quality of Life Research*, kao i u mnogim časopisima vezanim uz radnu terapiju).

Svrha ovog rada ukazati je na terminološke nejasnoće u središnjim pojmovima kojima se bavi znanost o okupaciji, te ih pokušati razjasniti i povezati s ljudskim iskustvom. Dodatno se želi dati pregled aktualnih istraživačkih tema iz ovog područja u svijetu i u nas, koja su ponegdje tematski i sadržajno sukladna, no terminološki odaju dojam različitosti.

Što je okupacija?

Nazivi primarnih disciplina ili specijalizacija koje u engleskom jeziku sadrže riječ *occupation* na hrvatski jezik redovito se prevode uporabom korijena *rad* (npr. engl. *occupational psychology* = psihologija rada; *occupational physiology* = fiziologija rada, *occupational health* = medicina rada, *occupational therapy* = radna terapija). Iz navedenog proizlazi pretpostavka o prevođenju naziva *occupational science* na hrvatski jezik kao **znanosti o radu**.

Kako bi se istražila mogućnost ovakvog prijevoda, potrebno je ponajprije definirati što je **rad**. Hrvatski enciklopedijski rječnik (Matasović i Jojić, 2002.) u ovom kontekstu definira rad kao: (1) a. svjesnu i svrsishodnu djelatnost radi postizanja korisnog učinka za zadovoljenje osobnih ili proizvodnih potreba, b. skup djelatnosti ili napora potrebnih da se nešto proizvede i da se postigne određeni rezultat; (2) obavljanje posla uz naknadu, plaćena djelatnost, aktivnost u okvirima dogovora, ugovora, pravnog odnosa i vremena; posao. Šverko, uz prvo navedenu definiciju dodatno opisuje rad kao organiziranu čovjekovu aktivnost kojom se osim individualnih zadovoljavaju i društvene potrebe (Petz, 2005., 400). Sinonimi koji se javljaju uz riječ **rad** su: djelatnost, posao, zaposlenost, aktivnost i izvedba, odnosno u glagolskom obliku (**raditi**): činiti, djelovati, izvoditi, obavljati ili baviti se. Kako se vidi iz prethodnog, radom se najčešće smatra posao koji se obavlja **na radnom mjestu**, dok se kao rezultat očekuje određeni produkt, bio on materijalne ili nematerijalne naravi, koji će biti tržišno poželjan ili društveno koristan. Rad, definiran na ovaj način teško može obuhvatiti sveukupnost ljudskog iskustva povezanog s uključivanjem u mnogobrojne životne aktivnosti. Kako će postati vidljivo u nastavku teksta, život oblikuju raznolike aktivnosti koje ne pripadaju nužno kategoriji rada, no ipak imaju komponentu aktivne uključenosti, promjene i stvaranja na različitim razinama. Stoga će se nadalje istražiti mogućnost prihvaćanja naziva **znanost o okupaciji** koji je najbližiji izvornom, a pritom će sveobuhvatnost značenja pojma okupacija biti detaljno elaborirana u nastavku teksta.

Što je, dakle, **okupacija**, pojam koji se nalazi u središtu diskursa, istraživanja i literature iz područja znanosti o okupaciji (npr. Christiansen, 1994.; Townsend, 2002.; Jonsson, 2008.)? Pojašnjenje ovog pojma osobito je važno kako bi se izbjegla ili barem umanjila pojavna nejasnoća ili neprepoznavanje područja kojim se ova znanost bavi, a osobito zbog dominantno militarističke asocijacije na pojam okupacija u hrvatskom jeziku. U Rječniku stranih riječi (Anić i Goldstein, 2000.) navode se dva osnovna značenja imenice okupácija: (1) zauzimanje tuđeg teritorija stranom oružanom silom; zaposjedanje, osvajanje, i (2) a. aktivnost koja je u funkciji čijeg posla; zanimanje b. interes, zaokupljenost čime. Prvo navedeno značenje pojma okupacija očigledno nije u fokusu ove teme, dok drugo značenje obuhvaća **dio** područja istraživanja znanosti o radu, a uključuje aktivnosti koje obavljamo na poslu (produktivne aktivnosti), te aktivnosti za koje imamo poseban interes, a koje ne moraju nužno biti vezane uz radno mjesto (aktivnosti slobodnog vremena ili rasonode). Primjera radi, u engleskom govornom području pojam okupacija (engl. *occupation*) također se izravno vezuje uz zanimanje, zvanje ili posao (Bujas, 2001.). Ako govorimo o drugim oblicima riječi, kao što je glagol okupírati (se), nailazimo na dva ovdje primjerena značenja: (1) zabaviti (se) poslom, probuditi komu

zanimanje za što; (2) oduzeti vrijeme, zaokupiti (Anić i Goldstein, 2000.). Uočavamo da je drugo značenje ove riječi uglavnom povezano sa zaokupljanjem nekim poslom, a pritom je taj posao zanimljiv i zabavan, najčešće iz domene slobodnog vremena i nevezan uz radno mjesto. Okupacija bi u tom kontekstu mogla biti bilo koja aktivnost za koju osoba ima određeni stupanj interesa, odnosno, okupirati se (čime) ukazuje na ispunjavanje svog vremena nekom aktivnošću, pronalaženje neke zanimacije, sprječavanje dosade. Ovu pretpostavku potvrđuje i latinski *occupo*, što znači zgrabiti, iskoristiti (vrijeme?), uživati (Žepić, 2000.). Okupirati se (nečim) ima dodatno značenje izrazite usmjerenosti na ono što se u tom trenutku radi, pri čemu se ne primjećuju događanja u okolini niti protjecanje vremena. Osoba istovremeno koristi sve svoje sposobnosti i uživa u tom iskustvu. Ovakav opis okupiranosti (ili zaokupljenosti) nekom aktivnošću blisko je Csikszentmihalyijevoj (2006.) uronjenosti u iskustvo koje ovaj autor naziva *flow* ili optimalno iskustvo (u nas prevedeno kao *očaravajuća obuzetost*).

U okviru znanosti o okupaciji, pojam okupacija ipak ima značenje koje je opsežnije od dosad navedenog. U literaturi nalazimo kako se značenje pojma okupacija odnosi na *sve uobičajene, bliske i poznate radnje kojima se ljudi bave svaki dan* (Clark i sur., 1991., 300), odnosno nailazimo na *skupine aktivnosti i zadataka svakodnevnog života kojima su pojedinci i kultura dali naziv, organizirali ih, te im dali vrijednost i značenje; sve što ljudi rade, uključujući brigu o sebi, uživanje u životu i doprinos socijalnoj i ekonomskoj strukturi zajednice* (Law i sur., 2002., 34). Znanost o okupaciji kreće od premise kako se ljudski život sastoji od brojnih aktivnosti kroz koje se manifestiraju naše sposobnosti, vještine, interesi, želje, potrebe, kao i emocije, te kreativnost. Velik broj aktivnosti koje svakodnevno obavljamo su univerzalne, kao što su, primjerice, obavljanje osobne higijene, oblačenje, priprema i konzumacija hrane ili održavanje domaćinstva. Ove aktivnosti pripadaju području brige o sebi i svojoj obitelji. S druge strane, aktivnosti u kojima smo produktivni, kao što je obavljanje poslova za koje smo plaćeni ili volonterski rad, učenje ili stvaralačke igre, specifične su po svom sadržaju, te zahtijevaju posebne kompetencije kako bi se mogle izvoditi. U konačnici, ono što radimo u svoje slobodno vrijeme najbolje odražava naše osobne interese, te potrebu za zabavom i aktivnim obnavljanjem energije, a može obuhvaćati različite sportske aktivnosti, socijalizaciju s drugima, putovanja, pa sve do „tihih“ aktivnosti kao što su čitanje knjige ili slikanje (Townsend, 2002.). Bez obzira na oblike aktivnosti kojima ispunjavamo svoje vrijeme, kroz sve što radimo na neki način unapređujemo svoje sposobnosti ili vještine, izražavamo sebe, nalazimo smisao u svom životu i prilagođavamo se životnim promjenama (Harvey i Pentland, 2004.).

Prema tome, prvobitni opis okupacije kao zaposlenosti (profesije) i rasonode proširuje se jednim važnim područjem svakodnevnice, a to su temeljne aktivnosti

brige za sebe (i/ili druge). Kategorizacija svakodnevnih aktivnosti u tri skupine (produktivnost, samozbrinjavanje i razonoda) sadržane u radnoterapijskim teorijskim modelima (npr. *Canadian Model of Occupational Performance and Engagement*; Kanadski model izvedbe okupacija i uključenosti, Townsend i Polatajko, 2007.) važne su nam jer pridodaju strukturu i razumijevanje načina na koji ljudi provode svoje vrijeme. Ipak, podjela svakodnevnih aktivnosti u navedene kategorije je arbitrarna, a u literaturi se nailazi i na kritiku seciranja ljudskog iskustva i izdvajanja ljudskih aktivnosti u odvojene skupine (Bateson, 1996.; Hammell, 2004.). U skladu s kontekstom (dobi, kulturom, obrazovanjem, socioekonomskim statusom ili životnim stilom), neki pojedinci mogu istu aktivnost smatrati produktivnošću (slikanje za akademskog slikara), a drugi razonodom (slikanje u slobodno vrijeme). Dodatno, *neke od ljudima najvažnijih okupacija ne pristaju niti u jednu kategoriju, kao što su briga za djecu, partnera, roditelje ili kućne ljubimce; jednostavno boravljenje u blizini osoba koje su nam važne ili tjelesno iskazivanje ljubavi ne pripadaju u područje samozbrinjavanja, produktivnosti ili ispunjavanje slobodnog vremena* (Hammell, 2004., 297). Uz navedeno, upravljanje domaćinstvom i održavanje kućanstva podrazumijeva brojne (neplaćene, „nevidljive“) aktivnosti koje svakodnevno zahtijevaju izniman trud i ulaganje. Stoga bi se kategorija *briga o sebi* trebala proširiti barem na brigu za svoje bližnje i vlastiti dom.

S podjelom aktivnosti u navedene kategorije ne slaže se niti Jonsson (2008.), koji tvrdi da su neke okupacije ljudima važnije od drugih i one pridonose osjećaju većeg stupnja dobrobiti. Ovaj je autor istraživao kako umirovljenici organiziraju i opisuju svoje vrijeme. Pritom je uočio da su za osjećaj osobne dobrobiti značajnije one aktivnosti u koje je osoba aktivno uključena (engl. *engaging occupation*), bez obzira odnose li se na plaćeni ili volonterski posao, provođenje vremena u igri s unucima ili planinarenje. S druge strane, rutinske aktivnosti održavanja domaćinstva ili one koje služe popunjavanju slobodnog vremena („da vrijeme brže prođe“) bile su slabo povezane s osjećajem dobrobiti. Kako napominje Csikszentmihalyi (2006.), nije važno je li osoba uključena u rad ili igru, niti je jedno važnije od drugog. Ono što jest važno je smisao aktivnosti za osobu, odnosno uključenost u aktivnost koja stimulira korištenje vlastitih sposobnosti na najbolji mogući način, kao i razvoj novih sposobnosti u poticajnoj okolini.

Wilcock (1999.) opisuje okupacije kao dinamičan balans između djelovanja, bivanja i postajanja (engl. *doing, being and becoming*), dok Iwama (2003.), a kasnije i Hammell (2004.) ovom opisu pridodaju i pripadanje (engl. *belonging*). **Djelovanje** je vanjska manifestacija okupacije, izvršni dio aktivnosti, akcija koja je vidljiva i vremenski omeđena, a rezultat je cjelokupnog konteksta i pripreme za provedbu

aktivnosti. Ljudi cijeli život djeluju (rade, čine, bave se) čak i ako im to što rade ne predstavlja obvezu ili nužnost, već zadovoljstvo. Djelovanje ili nemogućnost djelovanja, navodi Wilcock, snažne su odrednice zdravlja, a određuju sposobnost (zdravlje) ili onesposobljenje (invaliditet). **Bivanje** u okupaciji znači prisutnost u onome što upravo činimo, uključeni u sadašnjost. Anagažiranost u sadašnjem trenutku često je povezana s aktivnostima koje su dio neke odgovorne socijalne uloge, te stoga zahtijevaju budnost i usmjerenost pažnje. Uobičajeno je doživljavati i opisivati sebe kroz okupacije koje su manifestacija naše socijalne uloge (majka doji dijete, presvlači ga, kupa, uspavljuje, vodi u šetnju ili na liječnički pregled; student pohađa nastavu, uči, piše seminarski rad, polaže ispite...). Tako okupacije daju dinamičan i funkcionalan opis uloge. Iz tog razloga Mary Reilly (1969., prema Yerxa i sur., 1990.) predlaže da se socijalne uloge preimenuju u **okupacijske uloge**, s obzirom na to da je svaka pojedina definirana osobno i socijalno očekivanim odgovornostima koje se ispunjavaju kroz okupacije. Okupacijske uloge koje obnašamo imaju snažan utjecaj na naše svakodnevno ponašanje (Christiansen i Townsend, 2004.), te nas sukladno tome kompleksnost onoga što radimo opisuju kao pojedince. **Postajanje** (svoj, kompetentan, socijalno biće) nosi u sebi potencijal za rast i razvoj (postajemo vještiji, brži, precizniji, temeljitiji, uporniji...), za mijenjanje i samoaktualizaciju, a do takve budućnosti dolazi se usmjerenim, svrsishodnim djelovanjem. U konačnici, ono što smo sada (bivanje), postajali smo kroz djelovanje, što je djelovanju, a time i životu, dalo smisao. Život ispunjen aktivnostima koje su pojedincu smislene, značajnije pridonose unaprijeđenu kvalitete života (Hammell, 2004.) nego li uključivanje u aktivnosti koje, istina imaju svoju svrhu (npr. ponavljajući poslovi na radnom mjestu), ali im nedostaje osobno pripisana vrijednost i smislenost. Hammell dodaje da smislenosti okupacije za pojedinca dodatno pridonosi doživljaj **pripadanja**, kao dio socijalne interakcije koja se događa tijekom okupacije unutar bliske socijalne okoline (obitelji, prijatelja, kolege na poslu, zajednice i sl.), kao i doživljaj povezanosti i uključenosti, dijeljenja sebe i uzajamnosti, ali i pripadnosti, podrške, poštovanja i priznavanja (koje ističe Alderfer kao dio EPR teorije; Alderfer, 1972.). U radovima Iwame ova važnost pripadnosti kao obilježja okupacije osobito je istaknuta u kolektivističkim kulturama (Iwama, 2003.; Iwama, 2009.).

Ovdje je važno ukratko spomenuti odnos između aktivnosti i okupacije. U literaturi, a još češće u (re)habilitacijskoj praksi, pojmovi okupacija i aktivnost isprepliću se, no oni nisu jednoznačni. Hagedorn (1995.) i Pierce (2001.) objašnjavaju ovu pojamovnu razliku kontekstualnim čimbenicima. Prema ovim autoricama, aktivnost je generalizirani koncept koji opisuje opće ljudsko iskustvo, dok je okupacija osobno stvoreno iskustvo unutar jedinstvenih okolnosti. Osnova za razlikovanje aktivnosti i

okupacije sastoji se, prema Piercevoj, u korištenju pojmova subjektivnost i kontekst. Ako se okupaciji „oduzmu“ subjektivnost (tko provodi aktivnost) i kontekst (u kojim se socijalnim/kulturološkim/prostornim i drugim uvjetima aktivnost događa), ostaje „ogoljena“ aktivnost, opća i univerzalna akcija koja postaje okupacija tek kada dobije osobno značenje i odvija se u individualno smislenom, pripadajućem okružju. Aktivnost pritom služi kao prototip, norma, model ili referentni okvir za izvedbu. S obzirom na to da je znanost o okupaciji nastala u kontekstu radnoterapijsko-rehabilitacijske tradicije, ova podjela bila je nužna kako bi se stvorio okvir za usporedbu nesmetanog ili idealnog izvođenja aktivnosti („normativne aktivnosti“) s aktualnim, individualnim izvođenjem aktivnosti (okupacija) korisnika terapijske usluge, koje je najčešće otežano, ograničeno, nerazvijeno ili onemogućeno. Na temelju takve usporedbe aktivnosti i okupacije donosi se zaključak o ograničenjima ili otegotnim okolnostima (na razini sposobnosti, vještina, kompetencija ili okoline) koje otežavaju ili onemogućuju željenu kvalitetu sudjelovanja u okupacijama. Ovakvo uočavanje mogućnosti i teškoća u izvedbi okupacija radnim terapeutima služi kao temelj za intervenciju.

U skladu s dosadašnjom raspravom, Wilcock i Townsend (2009.) zaključuju da sve što ljudi žele, trebaju ili moraju činiti, bez obzira na tjelesnu, mentalnu, socijalnu, seksualnu, političku, duhovnu ili bilo koju drugu prirodu stvari, uključujući i spavanje, te aktivnosti odmora smatramo okupacijom, ako je jasno u kojem (individualnom) kontekstu se događa.

Okupacija, smisao i zdravlje

Imaju li okupacije značaj za razvoj ljudske vrste, koji je smisao okupacija za čovjeka i možemo li pomoću uključenosti u okupacije definirati zdravlje? Ann Wilcock (1998.) u svojoj knjizi *Occupational Perspective of Health* ističe prirodu ljudi kao **okupacijskih bića**, te naglašava kako je potreba za uključivanjem u različite oblike okupacija sastavni dio našeg unutarnjeg biološkog sustava kojemu je cilj preživljavanje i zdravlje. Kako pojašnjava, ljudska evolucija prepuna je ponavljajućih i progresivnih djelovanja, koja su omogućila opstanak vrste, ali i služila pobuđenosti, motivaciji, učenju i zabavi. Sve smislene aktivnosti u koje se ljudi uključuju proizlaze iz unutarnje, spontane tendencije ljudskog sustava; želje za istraživanjem i ovladavanjem okolinom (Kielhofner i Burke, 1980.), koje su ujedno i evolucijski opravdane. Sve što ljudi rade tijekom života, čini središte ljudskog iskustva, pa prema tome i doživljavanja, učenja i ponašanja. Ljudi ulaze u razne aktivnosti unoseći u njih svoju individualnost i svrhu; razmišljaju o posljedicama, ponekad stvaraju koncepte i planiraju prije nego se krenu njima baviti, a ponekad su u aktivnosti spontani, no pritom su sposobni razmišljati o

tome što čine, te učiti, odnosno mijenjati buduće ponašanje kao rezultat doživljenog ishoda. Yerxa (1998.) smatra kako je ljudska težnja aktivnosti prirodna, a ostvaruje se tek kroz uključivanje u okupaciju koja za pojedinca ima osobni smisao. Ona pritom okupaciju doživljava kao samoiniciranu, samo-usmjerenu aktivnost koja je produktivna za osobu (čak i ako je produkt zabava!) ili koja pridonosi drugima. Pritom se **okupacijsko ponašanje** (engl. *occupational behavior*)¹ odnosi na aktivno uključivanje u svakodnevne okupacije praćeno slobodnom voljom pojedinca u interakciji s okolinom (Yerxa i sur., 1990.), a oblikovano je socijalnim i kulturološkom pravilima.

Okupacije kojima se bavimo nas definiraju, ali i motiviraju, jer jedino kroz djelovanje ljudi mogu pokazati što jesu i što žele postati. Osnovne, egzistencijalne potrebe kao izvor motivacije za djelovanjem, nužne su za opstanak života i u temelju su hijerarhijskih ljestvica ljudskih potreba (Maslow, 1948.; Alderfer, 1972.). No jednom zadovoljene, javljaju se i druge, intrinzične potrebe usmjerene na smisao ljudskog djelovanja, kao što su: potreba za učinkovitošću, za mijenjanjem i djelovanjem na svoju okolinu, istraživanjem, zadovoljavanjem svoje znatiželje, stvaranjem, postizanjem i iskazivanjem svojih sposobnosti, te uspjehom u aktivnostima kojima se bavimo (Maslow, 1948.; White, 1974., prema Yerxa i sur., 1990.; Herzberg, 1993.). Ujedno smo motivirani potrebom za kompetentnošću, bliskošću i autonomnošću, što nas usmjerava na proaktivnost i uključenost u svakodnevni život (Ryan i Deci, 2000.). Psiholozi se već desetljećima bave motivacijom za rad, kako bi razumjeli čimbenike koji povećavaju produktivnost i to je područje prilično dobro istraživački pokriveno psihologijom rada te organizacijskom psihologijom. No što je s ostalim okupacijama koje čine naš život? Motivacija za samostalnim i učinkovitim uključivanjem u svakodnevne okupacije tema osobito je važna u kliničkom i izvan kliničkom radnoterapijskom okružju iz kojeg izvire znanost o okupaciji. U situacijama kada bolest, ozljeda ili teškoće u razvoju ograničavaju ili onemogućuju sudjelovanje u svakodnevnim okupacijama, jesu li ljudi motivirani za oporavkom samo u kontekstu smanjenja boli odnosno obnavljanja funkcije ili željom za povratkom u stvaran, svakodnevni život; obiteljski, poslovni i društveni? Istraživanja pokazuju da osobe koje njihova tjelesna bolest ograničava u sudjelovanju u svakodnevnim okupacijama osobit smisao i važnost pripisuju upravo uobičajenim, „normalnim“ aktivnostima vezanim uz njihove rodne i socijalne uloge, primjerice, kako organizirati i izvoditi aktivnosti koje pripadaju ženskom identitetu ili majčinskoj ulozi. Ovakve rezultate dobile su istraživačice

¹ Ipak, potrebno je razlikovati širi pojam **okupacijskog ponašanja** kojim se bavi znanost o okupaciji i obuhvaća proučavanje ljudskog ponašanja u najrazličitijim aktivnostima svakodnevnog života od **organizacijskog ponašanja** (engl. *organizational behavior*) i **vokacijskog ponašanja** (engl. *vocational behavior*) kojima se bavi organizacijska psihologija, a tiču se ponašanja na radnom mjestu.

Alsaker i Josephsson (2010.) koje su ispitivale kompleksnost smislenosti aktivnosti nekoliko žena s reumatoidnim artritismom u rasponu dobi od tridesetih do sedamdesetih godina života koristeći metodu ispitivanja narativnog smisla, odnosno osobnog značenja koje osoba pripisuje okupaciji dok je opisuje drugima.

Povezanost okupacije i dobrobiti osobito je vidljiva u području mentalnog zdravlja, u situacijama u kojima osoba nema mogućnosti ili motivacije svoj život ispuniti smislenim okupacijama. To je važno jer su okupacije prirodan način korištenja vlastitog vremena, koji daje osjećaj svrhe i bez kojeg su ljudi skloni dosadi, depresiji, izolaciji ili čak destrukciji (Wilcock, 1998.; MacKinnon i sur., 1998.). Bez uključivanja u aktivnosti koje su nam smislene, važne i nužne za život nemamo priliku razvijati se, mijenjati, rasti i stvarati, odnosno, kako primjećuje Wilcock, svrhovito koristiti svoje vrijeme, energiju, interese i pažnju. Dodatno, okupacije omogućuju ljudima ekonomsku samoodrživost, te su osnovni način planiranja i organiziranja vremena i resursa (Yerxa i sur., 1990.). Sve navedeno Wilcock (1998.) naziva **okupacijskom potrebom** (engl. *occupational need*) ili ljudskom potrebom za okupacijom. U situacijama nemogućnosti ostvarenja okupacijskih potreba dolazi do narušavanja kvalitete života, nezadovoljstva, a u nekim situacijama i bolesti (odnosno nemogućnosti oporavka od bolesti). U nastavku teksta bit će prikazana područja istraživanja različitih oblika i ograničenja u ostvarenju okupacijskih potreba.

Istraživačke teme u znanosti o okupaciji

Christiansen (1994.) navodi tri temeljna pitanja na koja znanost o okupaciji treba odgovoriti: (1) zašto se ljudi uključuju u okupacije (razumijevanje motivacije i smisla), (2) koja je priroda tog uključivanja (pitanje organizacije i strukture okupacijskog ponašanja tijekom vremena) i (3) kako se okupacijsko ponašanje manifestira (pitanje sposobnosti, vještina i ostalih preduvjeta koji omogućuju izvedbu okupacija). Skupina istraživača okupljenih u projekt o znanosti o okupaciji (*Occupational Science Project Group* - ENOTHE) oblikovali su opće ciljeve istraživanja unutar ovog znanstvenog područja, proširujući prethodno iznesene Christiansenove kategorije. Oni smatraju da je svrha istraživanja unutar znanosti o okupaciji sljedeća: razumjeti ljudsku biološku potrebu za okupacijom, istražiti simbolične dimenzije okupacija, opisati različite oblike okupacija (okupacije održavanja doma, igru, rekreacijske okupacije i rad), razumjeti okupaciju kao ishod interakcije među ljudima (što ljudi čine i u kojoj okolini), prepoznati važnost i značaj okupacija za pojedinca iz perspektive dobi, roda, društva i kulture, prepoznati preduvjete za okupacije ljudi (socijalne, kulturološke i okolinske), razumjeti dinamičan odnos između ljudi, okupacija i okoline, razumjeti odnos između uključivanja u okupaciju te zdravlja i dobrobiti, razumjeti proces

okupacijske prilagodbe i u konačnici razumjeti različite oblike okupacijskih izazova za pojedince, skupine i društvo.

Osim navedenih područja istraživanja, uvode se i nove pojmovne sintagme koje obuhvaćaju različita ograničenja koja otežavaju ili onemogućuju uključivanje u okupacije, što posljedično utječe na ugrožavanje zdravlja i kvalitete života. Iz tog razloga Wilcock i Townsend (2000.) sistematiziraju koncepte kao što su:

- Okupacijska disfunkcija (engl. *occupational dysfunction*), koja se odnosi na funkcionalnu nemogućnost uključivanja u željenu okupaciju, uzrokovanu unutarnjim čimbenicima kao što su dob, bolest, intelektualne teškoće ili tjelesni invaliditet (npr. Barris, 1986.; Doble i O'Shea 1990.; Kurtaran i sur., 2009.). Ovo je uglavnom primijenjeno kliničko područje kojim se bave radni terapeuti u smislu (re)habilitacije i stvaranja uvjeta za povratak u svakodnevni život u obitelji i zajednici, dok su reference vezane uz brojne članke objavljene u radnoterapijskim časopisima u svijetu (npr. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*, *American Journal of Occupational Therapy* i dr.).
- Okupacijska neravnoteža (engl. *occupational disbalance*) stanje je koje nastaje kada uključenost ljudi u okupacije ne uspijeva podmiriti njihove jedinstvene tjelesne, socijalne i psihološke potrebe ili potrebu za odmorom. Iz tog razloga *nedovoljno vremena preostaje za osobne okupacijske interese i rast, te ispunjavanje očekivanja obitelji, te socijalne potrebe ili obveze u zajednici* (Cole, 2008., 138). Kao posljedica javljaju se teškoće u funkcioniranju, osobito u području mentalnog zdravlja (Backman, 2004.). Istraživači iz područja psihologije rada bave se temom okupacijske neravnoteže u kontekstu (ne)ravnoteže profesionalnog i privatnog života (Čudina-Obradović i Obradović, 2000.), te konflikta i neravnoteže socijalnih uloga (npr. Čudina-Obradović i Obradović, 2001.; Jelušić i Maslić-Seršić, 2005.).
- Okupacijska deprivacija (engl. *occupational deprivation*) uključuje nemogućnost osobe za sudjelovanjem u raznolikim okupacijama koje potiču razvoj ili unaprjeđuju kvalitetu života, a uzrokovane su vanjskim čimbenicima ili okolnostima. Primjeri za navedeno bili bi: djeca kojoj je uskraćena mogućnost razvoja i učenja zbog manjka senzoričke stimulacije u okolini, odrasle osobe koje su dugo vremena nezaposlene, osobe koje se nalaze u ratnim zarobljeničkim logorima ili zatvoru, imigranti, te mnoge druge osobe koje nemaju pristup obrazovanju i radu, kao što su siromašne osobe, osobe s invaliditetom, pripadnici određene manjinske zajednice, beskućnici ili osobe starije životne dobi (Wilcock, 1998.; Whiteford,^{2000.}; Brown, 2008.; Matković, 2006.; Šučur, 2006.; Thomas i sur., 2010.). Uz navedeno, u nas bi bilo važno

ispitati povezanost kvalitete života hrvatskih branitelja koji su umirovljeni u mlađoj životnoj dobi i tako izgubili priliku ispunjavanja svog života smislenim profesionalnim okupacijama i osjećajem profesionalnog postignuća.

- Okupacijska nepravda (engl. *occupational injustice*) odnosi se na nejednake mogućnosti i resurse koji bi omogućavali ljudima uključivanje u smislene i raznolike okupacije, odnosno uskraćivanje ljudskog prava na uključivanje u željene i osobno smislene okupacije. Ovaj oblik nepravde (jednako kao i socijalna nepravda) stavlja neke pojedince i skupine u nepovoljniji položaj u odnosu na druge, a temelji se na njihovoj dobi, rodnoj pripadnosti, društvenoj klasi, rasi, etničkoj pripadnosti ili spolnoj orijentaciji (Wilcock i Townsend, 2000.). Okupacijska nepravda pojavljuje se kada je sudjelovanje u okupacijama *zabranjeno, ograničeno, segregirano, nerazvijeno, otuđeno, marginalizirano, izrabljivano ili isključeno* (Kronenberg i Pollard, 2005., 66), te se posljedično narušava zdravlje (Mernar, 2006.). U nas se, primjerice, istražuje ekonomska, prostorna, kulturna i politička marginalizacija romskog naroda (npr. Šućur, 2000.), ali i žena (npr. Kerovec, 2003.; Galić i Nikodem, 2009.), te osoba s invaliditetom (npr. Babić i Leutar, 2010.; Brstilo i Haničar, 2010.; Kiš-Glavaš, 2009.).
- Okupacijsko otuđenje (engl. *occupational alienation*) označava uvjete života modernog doba koji ograničavaju čovjekovo uključivanje u raznolike aktivnosti koje su u skladu s prirodom naše vrste, a najčešće su vezane uz industrijalizaciju i tehnologizaciju suvremenog čovjeka. Okupacijsko otuđenje povezano je s repetitivnim poslovima ili poslovima koji ne predstavljaju nikakav izazov, odnosno u kojima ljudi ne pronalaze svoj interes, smisao ili kroz koje čovjek ne može zadovoljiti svoju potrebu za razvojem. Također se odnosi na poslove koji su fizički teški, iscrpljujući, dosadni, prljavi ili degradirajući (Wilcock, 1998.). Dodatno se okupacijsko otuđenje povezuje sa socijalnim otuđenjem i usamljenošću, koje može biti posljedica neprihvatanja, gubitka bliskih osoba, ali i kronične psihičke bolesti (npr. Bryant, Craik i McKay, 2004.). U posljednje se vrijeme spominje i okupacijska otuđenost vezana uz komunikacijsku tehnologiju i medije koji ograničavaju ili potpuno zamjenjuju živu interakciju (Cole, 2008.).
- Okupacijski aparthejd (engl. *occupational apartheid*) opis je sustava okupacijske segregacije, odnosno nemogućnost zapošljavanja osoba koje pripadaju određenoj rasi (primjerice amerikanci afričkog podrijetla) na boljim radnim mjestima ili njihovo potpuno isključivanje s legitimnog tržišta rada (Steinberg, 1991.; Kronenberg, Fransen i Pollard, 2005.). U nas još uvijek ne nailazimo na istraživanja ovog problema, no ulaskom u Europsku uniju možemo očekivati

aktualizaciju ove teme otvaranjem tržišta rada svim građanima Europe, odnosno proširenjem nacionalne i rasne raznolikosti na ovom području.

Iako je znanosti o okupaciji nastala u tradiciji primijenjene, zdravstvene profesije radne terapije, iz ove kategorizacije proizlazi njena interdisciplinarnost koja sadrži mnoge komplementarne spoznaje iz područja društvenih znanosti koje upućuju na potrebu sinteze istraživačkih informacija kako bi se obogatilo znanje o čovjeku kao aktivnom biću. Primjerice, poveznica znanosti o okupaciji s psihologijom rada jesu zajedničke teme proučavanja okupacijskog stresa (engl. *occupational stress*) i okupacijske deprivacije. U ovom kontekstu okupacijski stres odnosi se na zdravstvene teškoće koje nastaju kao rezultat kombinacije okupacijskog otuđenja, deprivacije i neravnoteže (Wilcock, 1998.), dakle ne samo u uvjetima na radnom mjestu, koji se opsežno istražuje (osobito u medicinskih sestara i *managera*, npr. Negeliskii i Lautert, 2011.; Wu i sur., 2010.; Davidson i Cooper, 1984.), već u svim okupacijama (okupacijskim ulogama) koje čine svakodnevni život (Shultz i sur., 2010.). Važno područje okupacijske deprivacije u istraživanjima iz domene psihologije rada (ali i radne terapije, te socijalnog rada) pitanje je nezaposlenosti, kao i povezanost nemogućnosti pronalaženja posla, gubitka posla ili odlaska u mirovinu, sa zdravljem i socijalnom uključenosti. Ova istraživanja u nas su osobito prisutna tijekom posljednjih godina zbog izrazitog porasta nezaposlenosti koje ima za posljedicu ne samo ugrožavajuće financijsko stanje nezaposlenih i njihovih obitelji, te općenit porast siromaštva u zajednici, već je povezano i s lošijim psihofizičkim zdravljem (npr. Šverko, Maslić Seršić i Galić, 2006.; Šverko, Maslić Seršić i Galešić, 2004.). Stoga je u suvremenom, recesijom obilježenom svijetu u kojem posao (ili zaposlenost) ima važnu ulogu u doživljavanju vlastitog identiteta, uspješnosti, socijalne uloge i preživljavanja, ova povezanost produktivnog oblika okupacije (rada) i čovjekove dobrobiti osobito naglašena. Dodatno, čini se da prisutne krajnosti u svijetu produktivnosti (s jedne strane visoka proporcija nezaposlenosti, a s druge dugi radni dani, prekovremeni sati, rad vikendom i cjelovremena dostupnost putem komunikacijskih uređaja) osobito naglašavaju nužnost smislenog i balansiranog rada kao važnog segmenta ljudskog života povezanog s ljudskim zdravljem i dobrobiti.

Kako je znanost o okupaciji originalno potekla iz radnoterapijskog okružja (Zemke i Clark, 1996.; Yerxa, 2000.), velik broj istraživanja bavi se okupacijama osoba s invaliditetom, kroničnim i terminalnim bolestima i stanjima; i to okupacijom djece (npr. Spitzer, 2003.; Law i sur., 1999.;), odraslih (npr. Minato i Zemke, 2004.; Winkler i sur., 2005.; Baum, 1995.; Gibbs i Klinger, 2011.; Eriksson i Tham, 2010.; Forhan i Backman, 2010) te onih koji se za njih brinu (npr. Segal, 1999.; Downs, 2008.; Heward i sur., 2006.). U nas se ove teme tek sporadično istražuju, vjerojatno

zbog fokusiranosti na medicinski model onesposobljenja u procesu rehabilitacije, za razliku od socijalnog i okupacijskog modela koji su primjereniji ovom području. Navedeno je vidljivo u prisutnim istraživačkim temama koje se uglavnom usmjeravaju na provedbu slobodnog vremena zdrave, školske djece i studenata (Babić, 2003.; Bouillet, 2008.; Berc, 2005.) ili mladih s rizičnim ponašanjem (Raboteg-Šarić 2002.; Jeđud i Novak, 2006.).

Uvidom u novije radove iz područja znanosti o okupaciji uočava se recentniji trend istraživanja povezanosti uključivanja u okupacije i životnog smisla (npr. Kuo, 2011.; Jonsson i sur., 2000.; Lin i sur., 2009.; Hannam, 1997.; Eakman i sur. 2010.), kulturnog identiteta koji se iskazuje kroz okupacije (npr. Kumar, 2011.; Pyatak i Muccitell, 2011.; Farrow, 2005.; Iwama i sur., 2009.), socijalnih i kulturoloških očekivanja o sadržaju i raspodjeli okupacija vezanih uz rodne uloge, obiteljsku strukturu, te vrstu partnerske zajednice (npr. Håkansson i Ahlberg, 2010.; Beagan i Saunders, 2005.; Primeau, 2000.; Bailey, i Jackson, 2005.; Evans i Rodger, 2008.; Hamilton i de Jonge, 2010.), okupacije u osoba starije životne dobi (npr. Odawara, 2010.; Shank i Cutchin, 2010.; Aguilar i sur, 2010.) te ravnoteže okupacija i životnog stila (npr. Stein i sur., 2011.; Matuska i Erickson, 2008.; Eklund i sur. 2010.; Håkansson i sur., 2006.).

Metode istraživanja unutar znanosti o okupaciji

Polatajko (2004.) je sumirala klasifikacije uobičajenih kvantitativnih i kvalitativnih istraživačkih metoda koje se primjenjuju u istraživanju ljudskih okupacija. U kvantitativnim deskriptivnim istraživanjima okupacija (korelacijskim ili opservacijskim) najčešće se koriste metode prikupljanja podataka kao što su: opservacije (od strane promatrača/istraživača, te samoprocjene sudionika), intervjui, upitnici, mjerenja, prikupljanje dokumenata i bilježaka (npr. bilježenje podataka u dnevnik), te analiza audiovizualnih materijala. Osnovna kritika koja se odnosi na kvantitativne metode prikupljanja podataka prilikom istraživanja okupacija odnosi se na njihovu neosobnost. Naime, takve studije daju korisne informacije o broju aktivnosti koje se provode tijekom dana ili vremenu tijekom kojeg su sudionici uključeni u pojedinu aktivnost. Pritom se analiziraju vanjske manifestacije aktivnosti, vidljive oku promatrača ili se prikupljaju ciljane informacije primjenjujući intervjui ili upitnik. Ipak, na taj način brojne informacije ostaju nepotpune ili izgubljene, a neke čak i netočne (Polatajko, 2004.). Yerxa i suradnice (1990.) ističu da je istraživanje **iskustva** osobe vezano uz uključivanje u okupaciju osnovni motiv znanosti o okupaciji, stoga samo promatranje ponašanja nije dovoljno za razumijevanje okupacije. Prikupljanje dodatnih informacija omogućuju kvalitativna istraživanja,

koja mogu obuhvaćati etnografska istraživanja u prirodnom okolišu sudionika (opservacijska istraživanja), prikaze slučaja, fenomenološke studije i utemeljene teorije (engl. *grounded theory*). Kvalitativni podaci pritom se prikupljaju (samo)opservacijom (od strane sudionika), intervjuom (fokusne grupe, dubinski intervju), kvalitativnom analizom dokumenata i bilježaka, te audiovizualnih materijala.

Osim navedenih, uobičajenijih metodoloških pristupa u istraživanju iskustva uključenosti u okupaciju, važno je istaknuti nekoliko specifičnih koji omogućuju uvid u osnovna istraživačka pitanja znanosti o radu: istraživanja strukture provođenja vremena (pitanje **što ljudi rade**), razloga uključivanja u okupaciju (pitanje **motivacije i svrhe**), te **iskustva** (ne)uključenosti u okupacije.

Odgovor na pitanje „Što ljudi rade ili čime se okupiraju/zaokupljaju(?)“ već je dugo područje zanimanja brojnih istraživača. Harvey i Pentland (2004.) objašnjavaju da ljudi većinom razmišljaju o onome što rade u terminima redosljeda i načina kako provode svoje vrijeme tijekom dana. Proučavanje specifičnosti u načinu na koji ljudi provode svoje vrijeme, od same strukture provođenja vremena, do ravnoteže između posla i slobodnog vremena, te specifičnosti u provođenju vremena osoba koje se nose s nekom teškoćom ili životnim okolnostima, odnosno brinu za bližnjeg koji ima određene teškoće (najčešće zdravstvene), predmet su brojnih istraživanja (npr. DeLany i Jones, 2009.; McNulty i sur., 2009.; Gevir i sur., 2006.; Daunhauer i sur., 2005.). Od šezdesetih godina prošlog stoljeća jedna od najčešće korištenih metoda koja omogućava bolje razumijevanje načina na koji ljudi provode vrijeme i aktivnosti kojima se bave tijekom dana su istraživanja korištenja vremena (engl. *time use studies*) koja daju pregled tijeka života, minute za minutom, dan za danom. Podaci se bilježe u tablične dnevnik u koje osoba upisuje svoje aktivnosti u slijedu tijekom dana („što radim“), kao i kontekstualne dimenzije koje opisuju okupacije i okupacijsko ponašanje, najčešće: vrijeme, mjesto, ostale aktivnosti koje se rade uz primarnu, s kime i/ili za koga se aktivnost izvodi (Harvey i Pentland, 2004.). Istraživanja korištenja vremena provode se u mnogim zemljama u okviru velikih nacionalnih projekata (npr. Bittman, 1993.; Cheng i sur., 2007.; Kimmel, 2008.; Fisher i Robinson, 2010.), ali i individualiziranih procjena. Primjerice, Smith je sa suradnicima (1998.) dodala nove dimenzije u instrument *Okupacijski upitnik* koji također procjenjuje strukturu tipičnog dana pojedinca, tražeći od sudionika da zabilježi uobičajene okupacije koje radi tijekom budnih sati u uobičajenom radnom danu (u intervalima od 30 minuta). Nakon unošenja rasporeda dnevnih okupacija sudionici ih kategoriziraju prema osobnom viđenju u ponuđene skupine aktivnosti rada, brige o sebi, razonode ili odmora. Dodatno za svaku navedenu okupaciju procjenjuju koliko dobro ju izvode, doživljaj osobne važnosti koju joj pripisuju, kao i uživanje u okupaciji. Ovi podaci zatim se koriste za procjenu (ne)ravnoteže u

svakodnevnim obvezama i zadacima, kao i preferencije te izvedbe pojedinih aktivnosti tijekom dana koje mogu poslužiti kao smjernice za daljnju procjenu i/ili terapijsku intervenciju (Forhan i Backman, 2010.).

No, ne istražuje se samo kako ljudi provode svoje vrijeme, već i zašto se uključuju u pojedine aktivnosti i kako se osjećaju obavljajući ih. Csikszentmihalyi (2006.) je sa svojim suradnicima pokrenuo niz projekata istražujući već spomenuti koncept optimalnog iskustva uključenosti u okupaciju. U istraživanju tog iskustva autor i njegovi suradnici u početku su koristili upitnike, duge nestrukturirane razgovore i druge podatke. Kasnije su sami razvili metodu koju su nazvali metodom uzorkovanja iskustva (engl. *experience sampling method*). Sudionici su tjedan dana nosili elektronički uređaj koji je osam puta dnevno u nepravilnim, slučajno odabranim intervalima aktivirao prijemnik. U trenutku kada se uređaj oglasio, sudionici su zapisivali gdje se nalaze, u čijem su društvu i što rade. Zadatak im je također bio da na nekoliko dimenzija opišu doživljajno stanje koristeći ljestvicu od sedam stupnjeva u rasponu od „jako sretan“ do „jako tužan“. Na kraju tjedna svaki sudionik trebao je priložiti i kraći filmski zapis o svom životu koji uključuje njegove najreprezentativnije trenutke. Do sada je u cijelom svijetu prikupljeno preko sto tisuća takvih zapisa na kojima su temeljeni zaključci u Csikszentmihalyijevoj knjizi.

Treće pitanje vezano uz istraživanja ljudskih aktivnosti odnosi se na kvalitativno istraživanje okupacija na razini subjektivnog iskustva. Ovdje se primjereno koriste etnografski nacrti istraživanja unutar kojih je istraživač dulje vrijeme uključen u kontekst sudionikovog svakodnevnog života, te prikuplja informacije od sudionika kombinacijom promatranja i intervjua, pitajući njega/nju o osobnim promišljanjima, stavovima, vjerovanjima, kako bi bolje razumio procese koji oblikuju sudionikovo ponašanje i osjećaje (Polatajko, 2004.). Pritom se služi narativnom analizom kao jednom od metoda kojom se prikupljaju brojne informacije kroz osobne iskaze ili priče (naraciju) pojedinaca o vlastitom iskustvu, događajima i aktivnostima, pri čemu istraživač konstruira koherentnu priču koja pruža novo razumijevanje pojedine situacije. Narativna analiza uzima u obzir vremensku dimenziju aktivnosti, namjere onih koji su uključeni u aktivnost, kao i posljedice aktivnosti koje mogu imati snažan utjecaj na ishod priče (Bailey i Jackson, 2003.). Pritom je važno istaknuti da svrha prikupljanja informacija narativnom analizom nije saznati objektivne, povijesne činjenice (Bailey i Tilley, 2002.), već rekonstruirati *osobnu istinu*, subjektivan doživljaj, te značenje i smisao koje pojedinac koji priča priču pripisuje okupacijama u koje se uključuje. U skladu s tim koristi brojne istraživačke metode, s naglaskom na one kvalitativnog tipa u pokušaju ne samo obuhvaćanja strukture koja se pronalazi u mreži svakodnevnih aktivnosti

kojima se ljudi bave, već i subjektivnog doživljaja; značenja i vrijednosti koje ljudi pripisuju okupacijama i iskustvu uključenosti (zaokupljenosti).

Zaključak

Temeljno pitanje na koje znanost o okupaciji treba odgovoriti jest kako su okupacija (u svakom smislu riječi) i dobrobit (zdravlje, razvoj i zadovoljstvo) povezani. S obzirom na kompleksnost navedenog pitanja (jer ljudske su okupacije rijetko jednostavne), znanost o okupaciji nužno je interdisciplinarno područje koje sintetizira ideje i nalaze raznih struka (društvenih, humanističkih, zdravstvenih, ali i tehničkih) koje proučavaju ljudsko funkcioniranje, ponašanje, djelovanje, stvaranje i prilagođavanje kroz brojne životne aktivnosti, te utjecaj organiziranja i uključivanja u svakodnevne okupacije na zdravlje i kvalitetu života. Drugim riječima, znanost o okupaciji je akademska disciplina koja se bavi proučavanjem čovjeka kao okupacijskog bića, te kapaciteta za uključivanjem i usklađivanjem dnevnih okupacija u okolini tijekom života (Yerxa i sur., 1990.; Zemke i Clark, 1986.; Yerxa, 2000.; Wilcock, 2005.).

U okviru znanosti o okupaciji postoje mnoge, često interdisciplinarne teme, od kojih su neke spomenute i kategorizirane u ovom radu koristeći jezik ove znanosti. One su navedene u želji da posluže kao ideja ili inspiracija drugim istraživačima ljudskih aktivnosti. Ipak, razlog za istraživanje aktivnosti kojima se ljudi zaokupljuju u okviru znanosti o okupaciji ne bi trebao imati smisao samo zadovoljavanja akademske znatiželje, već bi trebao biti (i jest) praktično primjenjiv u smislu korištenja istraživačkih rezultata kao temelja prakse zasnovane na dokazima (engl. *evidence based practice*). To naglašava i Kielhofner (2009., 3) kada napominje da *uključenost u okupacije ima potencijal mijenjanja ljudi*, no osobni smisao koji osoba pronalazi u aktivnosti imat će najveći utjecaj na njenu terapijsku vrijednost. Terapijsko korištenje okupacija, pa tako i znanja koje se prikuplja i organizira unutar znanosti o okupaciji, temeljno je polazište na kojem se zasniva cijela jedna mlada, zdravstvena profesija; radna terapija (engl. *occupational therapy*). Radni terapeuti temelje svoju procjenu na različitim metodama koje im omogućuju uvid u važne i smislene okupacije njihovih klijenata, s kojima imaju različite teškoće pri njihovoj izvedbi. Budući da se radi o zdravstvenoj struci, svakodnevne okupacije osoba koje trebaju radnoterapijske usluge najčešće su umanjene razvojem, ozljedom ili bolešću, starenjem, psihološkim, socijalnim, kulturološkim faktorima ili kombinacijom navedenog (Zakon o djelatnostima u zdravstvu, NN 87/09). Stoga se radnoterapijske intervencije usmjeravaju na promicanje, uspostavljanje, obnavljanje, održavanje i /ili modificiranje izvođenja svih kategorija aktivnosti

svakodnevnog života², a pritom znanost o okupaciji pruža teorijsku i znanstvenu potporu ovoj primijenjenoj djelatnosti³.

U konačnici možemo zaključiti kako **okupacija** u kontekstu znanosti o okupaciji sasvim sigurno nije samo ono što nazivamo rad (engl. *work, labour*), već obuhvaća sve aspekte ljudskog aktivnog procesa življenja (Townsend, 1997.). Stoga ostaje činjenica da se i u tekstovima na engleskom jeziku značenje pojma okupacija redovito pojašnjava (npr. Christiansen i Townsend, 2004.; Townsend, 2002.; Zemke i Clark, 1996.), pa iz toga proizlazi pretpostavka da će se isto događati i u budućim hrvatskim tekstovima i istraživanjima vezanim uz ovu tematiku. Ta će višeznačnost i proširenje pojma okupacija zacijelo opterećivati stalnom potrebom ponovnog elaboriranja, no za očekivati je da će biti nužna. Zbog dominantnosti literature na engleskom jeziku ostavlja se dojam kako nam je usvajanje ovog pojma nametnuto, no pojam rad, koji nam je kulturološki i tradicijski prihvatljiviji, ograničen je asocijacijom na produktivnost i u kontekstu znanosti o okupaciji nedovoljno je obuhvaćen. Ostaje činjenica da je usvajanje pojmova koji potječu iz drugih govornih područja dugotrajan proces usklađivanja i ukorjenjivanja u matičnom jeziku i kulturi, stoga je krajnji cilj ovog rada započeti raspravu o ključnim pojmovima u okviru znanosti o okupaciji, kako bi se postignutim konsenzusom omogućila jasnija komunikacija među znanstvenicima i stručnjacima koji se bave temama obuhvaćenim ovom akademskom disciplinom.

LITERATURA

1. Aguilar, A., Boerema, C. i Harrison, J. (2010.), Meanings attributed by older adults to computer use. *Journal of Occupational Science*, 17(1):27-33.
2. Alderfer, C. P. 1972. *Existence, relatedness and growth: Human needs in organizational settings*. New York: Free Press.
3. Alsaker, S. i Josephsson, S. (2010), Occupation and meaning: narrative in everyday activities of women with chronic rheumatic conditions. *OTJR: Occupation, Participation & Health*, 30(2):58-67.
4. Anić, V. i Goldstein, I. (2000.), Rječnik stranih riječi 2000, Zagreb, Novi liber.

² Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje u travnju 2013. godine donio je *Odluku o izmjeni i dopuni Odluke o utvrđivanju popisa dijagnostičkih i terapijskih postupaka u zdravstvenim djelatnostima*, kojom su postupci radnog terapeuta vezani uz procjene i intervencije usmjerene na svakodnevne okupacije uvršteni u popis dijagnostičkih i terapijskih postupaka. Odluka je stupila na snagu 1. svibnja 2013. godine.

³ Dakako, stručnjaci medicine rada specijalizirani su za preglede osoba na poslovima s posebnim uvjetima rada, te zahvaćaju dio teškoća koje imaju pojedinci u obavljanju okupacija, posebice u području produktivnosti. Timska suradnja s radnim terapeutima svakako bi mogla pridonijeti unaprjeđenju ovih usluga.

5. Babić, D. (2003.), Slobodno vrijeme mladih stanovnika otočnih lokalnih zajednica – primjer zadarskih otoka (Iž, Dugi otok, Ugljan). *Migracijske i etničke teme*, 19(4):391-411.
6. Babić, Z., Leutar, Z. (2010.), Položaj osoba s invaliditetom na tržištu rada RH. *Socijalna ekologija: časopis za ekološku misao i sociološka istraživanja okoline*.19(2):195-213.
7. Backman, C. (2004.), Occupational balance: exploring the relationships among daily occupations and their influence on well-being. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 71(4): 202-209.
8. Bailey, D. i Jackson, J. (2005.), The occupation of household financial management among lesbian couples. *Journal of Occupational Science*, 12(2):57-68.
9. Bailey, P. i Tilley, S. (2002.), Storytelling and the interpretation of meaning in qualitative research. *Journal of Advanced Nursing*, 38(6):574-583.
10. Barris, R. (1986.), Occupational dysfunction and eating disorders: theory and approach to treatment. *Occupational Therapy in Mental Health*, 6(1):27-45.
11. Bateson, M. C. (1996.), Efolded Activity and the Concept Of Occupation. U: Zemke, R. i Clark, F. (1996.), *Occupational Science: The evolving discipline*. Philadelphia: FA Davis Company.
12. Baum, C. (1995.), The contribution of occupation to function in persons with Alzheimer's disease. *Journal of Occupational Science: Australia*, 2(2), 59-67.
13. Beagan, B. i Saunders, S. (2005.), Occupations of masculinity: producing gender through what men do and don't do. *Journal of Occupational Science*, 12(3), 161-169.
14. Berc, G. (2005.), *Usporedba kulture provođenja slobodnog vremena roditelja i njihove djece*. Magistarski rad. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
15. Bittman, M. (1993.), Australian's Changing Use of Time, 1974-1987. *Social Indicators Research*. 39(2-3), 91-108.
16. Bouillet, D. (2008.), Slobodno vrijeme zagrebačkih studenata: prilika za hedonizam ili samoostvarenje. *Sociologija i prostor*, 46(3/4):181/182, 341-365.
17. Brown, C. (2008.), The implications of occupational deprivation experienced by elderly female immigrants. *Diversity in Health & Social Care*, 5(1), 65-69.
18. Brstilo, I. i Haničar, E. (2011.), Trostruka diskriminacija žena s invaliditetom na tržištu rada. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 47(1):87-97.
19. Bryant, W., Craik, C., i McKay, E. (2004.), Living in a glasshouse: exploring occupational alienation. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 71(5), 282-289.
20. Bujas, Ž. (2001.), *Veliki englesko-hrvatski rječnik*. Zagreb: Nakladni zavod Globus
21. Cheng, S., Olsen, W., Southerton, D., i Warde, A. (2007), The Changing Practice of Eating: Evidence from UK Time Diaries, 1975 and 2000. *British Journal of Sociology*, 58(1),39-61.
22. Christiansen, C. H., i Townsend, E. A. (2004.), *Introduction to occupation: The Art and Science of Living*. New Jersey: Prentice Hall.
23. Clark, F. A. i Lawlor, M. C. (2009.), The Making and Mattering of Occupational Science. U: Crepeau, E., Cohn, E. i Schell, B. (ur.), *Willard & Spackman's Occupational Therapy*. Philadelphia, PA: J. P. Lippincott Co., 2-14.
24. Clark, F., Parham, D., Carlson, M., Frank, G., Jackson, J., Pierce, D. i Zemke, R. (1991.), Occupational science: academic innovation in the service of occupational therapy's future. *American Journal of Occupational Therapy*, 45(4):300-310.
25. Cole, M. (2008.), *Applied theories in occupational therapy: a practical approach*. Thorofare, NJ: SLACK Incorporated.
26. Csikszentmihalyi, M. (2006.), *Flow - Očaravajuća obuzetost - Psihologija optimalnog iskustva*. Jastrebarsko, Naklada Slap.
27. Čudina Obradović, M. i Obradović, J. (2000.), Obitelj i zaposlenost izvan kuće: međusobno ometanje i/ili pomaganje. *Revija za socijalnu politiku*.7(2):131-145.

28. Čudina Obradović, M. i Obradović, J. (2001), Sukob obiteljskih i radnih uloga: Uzroci, posljedice i neriješeni istraživački problemi. *Društvena istraživanja*, 10/5-5(54-55):791-819.
29. Daunhauer, L., Bolton, A. i Cermak, S. (2005.), Time-use patterns of young children institutionalized in Eastern Europe. *OTJR: Occupation, Participation & Health*, 25(1): 33-40.
30. Davidson, M. J. i Cooper, C. L. (1984.), Occupational Stress in Female Managers: A Comparative Study. *Journal of Management Studies*, 21(2):185-205.
31. DeLany, J. i Jones, M. (2009.), Time use of teen mothers. *OTJR: Occupation, Participation & Health*, 29(4):175-182.
32. Doble, S., i O'Shea, B. (1990.), Medical diagnoses and occupational dysfunction are separate. *American Journal Of Occupational Therapy*, 44(10):950-951.
33. Downs, M. (2008.), Leisure routines: parents and children with disability sharing occupation. *Journal of Occupational Science*, 15(2):105-110.
34. Eakman, A., Carlson, M. i Clark, F. (2010.), Factor structure, reliability, and convergent validity of the Engagement in Meaningful Activities Survey for older adults. *OTJR: Occupation, Participation & Health*, 30(3):111-121.
35. Eklund, M., Erlandsson, L. i Leufstadius, C. (2010.), Time Use in Relation to Valued and Satisfying Occupations among People with Persistent Mental Illness: Exploring Occupational Balance. *Journal of Occupational Science*, 17(4):231-238.
36. ENOTHE Occupational Science Project Group, <http://www.enothe.eu/index.php?page=ect/cer/os-nature> Posjećeno 8. 9. 2011.
37. Eriksson, G. i Tham, K. (2010.), The meaning of occupational gaps in everyday life in the first year after stroke. *OTJR: Occupation, Participation & Health*, 30(4):184-192.
38. Evans, J. i Rodger, S. (2008.), Mealtimes and bedtimes: windows to family routines and rituals. *Journal of Occupational Science*, 15(2):98-104.
39. Farrow, J. (2005.), Workplace, culture, folklore, and adaptation. *Journal of Occupational Science*, 12(1):4-8.
40. Fisher, K. i Robinson, J. P. (2010.), *Daily Routines in 22 Countries: Diary Evidence of Average Daily Time Spent in Thirty Activities*. Oxford, UK: Centre for Time Use Research, University of Oxford.
41. Forhan, M. i Backman, C. (2010.), Exploring occupational balance in adults with rheumatoid arthritis. *OTJR: Occupation, Participation & Health*, 30(3):133-141.
42. Galić, B., Nikodem, K. (2009.), Percepcija rodnih jednakosti i šansi pri zapošljavanju u hrvatskom društvu. Pogled nezaposlenih žena. *Revija za socijalnu politiku*, 16(3):253-270.
43. Gevir, D., Goldstand, S., Weintraub, N. i Parush, S. (2006.), A comparison of time use between mothers of children with and without disabilities. *OTJR: Occupation, Participation & Health*, 26(3):117-127.
44. Gibbs, L. i Klinger, L. (2011.), Rest is a meaningful occupation for women with hip and knee osteoarthritis. *OTJR: Occupation, Participation & Health*, 31(3):143-150.
45. Hagedorn, R. (1995.), *Occupational Therapy: Perspectives and Processes*. Edinburgh: Churchill Livingstone.
46. Håkansson, C. i Ahlberg, G. R. (2010.), Perceptions of Employment, Domestic Work, and Leisure as Predictors of Health among Women and Men. *Journal of Occupational Science*, 17(3):150-157.
47. Håkansson, C., Dahlin-Ivanoff, S., i Sonn, U. (2006.), Achieving balance in everyday life. *Journal of Occupational Science*, 13(1):74-82.
48. Hamilton, A. i de Jonge, D. (2010.), The impact of becoming a father on other roles: an ethnographic study. *Journal of Occupational Science*, 17(1):40-46.
49. Hammell, K. (2004.), Dimensions of meaning in the occupations of daily life. *Canadian Journal Of Occupational Therapy*, 71(5):296-305.
50. Hannam, D. (1997.), More than a cup of tea: meaning construction in an everyday occupation. *Journal of Occupational Science: Australia*, 4(2):69-74.

51. Harvey, A.S. i Pentland, W. (2004), What do people do? U: Christiansen, C. H., i Townsend, E. A. (2004.), *Introduction to occupation: The Art and Science of Living* (str. 63-90), New Jersey: Prentice Hall.
52. Herzberg, F. (1993). *The Motivation to Work*. New Jersey: Transaction Publishers
53. Heward, K., Molineux, M. i Gough, B. (2006.), A grounded theory analysis of the occupational impact of caring for a partner who has multiple sclerosis. *Journal of Occupational Science*, 13(3):188-197.
54. <http://ot.usc.edu/about-us/os-and-ot/what-is-os> posjećeno 7. 9. 2011.
55. <http://www.csoscanada.com/> posjećeno 7. 9. 2011.
56. <http://www.isocccsci.org/> posjećeno 7. 9. 2011.
57. Ikiugu, M. (2008), A proposed conceptual model of organizational development for occupational therapists and occupational scientists. *OTJR: Occupation, Participation & Health*, 28(2), 52-63.
58. Iwama, M. (2003.), The issue is. Toward culturally relevant epistemologies in occupational therapy. *American Journal of Occupational Therapy*, 57(5):582-588.
59. Iwama, M. K., Thomson, N. A. i Macdonald, R. M. (2009.), The Kawa model: The power of culturally responsive occupational therapy. *Disability & Rehabilitation*, 31(14):1125-1135.
60. Jedud,I i Novak, T. (2006.), Provođenje slobodnog vremena djece i mladih s poremećajima u ponašanju – kvalitativna metoda. *Revija za sociologiju*, 367(1-2):77-90.
61. Jelušić, J. i Maslić Seršić, D. (2005.), Obiteljske i radne okolnosti kao prediktori ravnoteže obiteljskog i poslovnog života zaposlenih majki. *Suvremena psihologija*, 8(1), 23-36.
62. Jonsson, H. (2008). A new direction in the conceptualization and categorization of occupation. *Journal Of Occupational Science*, 15(1), 3-8.
63. Jonsson, H., Borell, L. i Sadlo, G. (2000.), Retirement: an occupational transition with consequences for temporality, balance and meaning of occupations. *Journal of Occupational Science*, 7(1):29-37.
64. Kerovec, N. (2003.), (Ne)jednakost žena na tržištu rada. *Revija za socijalnu politiku*, 10 (3/4):263-282.
65. Kielhofner, G. (2009.), *Conceptual foundations of occupational therapy*. Philadelphia: F.A. Davis.
66. Kielhofner, G. i Burke, J.P. (1980.), A Model of Human Occupation. Part 1: Conceptual framework and content. *American Journal of Occupational Therapy*, 34:572-581
67. Kimmel, J.(ur.), (2008.), How do we spend our time? Evidence from the American time use survey, Michigan, W.E. Upjohn Institute for Employment Research Kalamazoo
68. Kiš-Glavaš, L. (2009.), Spremnost osoba s intelektualnim teškoćama za zapošljavanje. *Revija za socijalnu politiku*, 16(3):299-309.
69. Kronenberg, F, Fransen, H., Pollard, N. (2005.), The WFOT position paper on community-based rehabilitation: a call upon the profession to engage with people affected by occupational apartheid, *WFOT Bulletin*, 51:5-13.
70. Kronenberg, F i Pollard, N. (2005.), Overcoming occupational apartheid: A preliminary exploration of the political nature of occupational therapy. U: F. Kronenberg (ur.), *Occupational Therapy without Borders: Learning from the Spirits of Survivors* (str. 58-86), London, Elsevier Churchill Livingstone.
71. Kumar, A. (2011.), Bharatanatyam and Identity Making in the South Asian Diaspora: Culture through the Lens of Occupation. *Journal of Occupational Science*, 18(1):36-47.
72. Kuo, A. (2011.), A Transactional View: Occupation as a Means to Create Experiences that Matter. *Journal of Occupational Science*, 18(2):131-138.
73. Kurtaran, A., Akbal, A., Ersöz, M., Selçuk, B., Yalçin, E. i Akyüz, M. (2009), Occupation in spinal cord injury patients in Turkey. *Spinal Cord*, 47(9), 709-712.
74. Law, M., Haight, M., Milroy, B., Willms, D., Stewart, D. i Rosenbaum, P. (1999.), Environmental factors affecting the occupations of children with physical disabilities. *Journal of Occupational Science*, 6(3):102-110.
75. Law, M., Polatajko, H., Baptiste, S. i Townsend, E. (2002.), Core Concepts in Occupational Therapy, U: Townsend, E. (ur.). (2002.), *Enabling Occupation: An Occupational Therapy Perspective*, (str. 29-56), Ottawa, CAOT.

76. Lin, N., Kirsh, B., Polatajko, H. i Seto, M. (2009.), The nature and meaning of occupational engagement for forensic clients living in the community. *Journal of Occupational Science*, 16(2):110-119.
77. MacKinnon, J., Noh, S. i Miller, W. (1998). Occupation as a mediator of depression in people with rheumatoid arthritis. *Journal of Occupational Science*, 5(2), 82-92.
78. Maslow, A. H. (1948). Some Theoretical Consequences of Basic Need-Gratification. *Journal of Personality*, 16(4), 402-416.
79. Matasović, R. i Jojić, Lj.(ur.),(2002.), *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. Novi Liber: Zagreb
80. Matković, T. (2006.). Koliko isključeni? Sociodemografski profil, zapošljivost i socijalni kapital siromašnih radnika i kućanstava bez zaposlenih u Hrvatskoj. *Revija za socijalnu politiku*.13 (3-4): 271–291.
81. Matuska, K. i Erickson, B. (2008.), Lifestyle balance: How it is described and experienced by women with multiple sclerosis. *Journal of Occupational Science*, 15(1):20-26.
82. McLaughlin Gray, J. (2001). Discussion of the ICIDH-2 in Relation to Occupational Therapy and Occupational Science. *Scandinavian Journal Of Occupational Therapy*, 8(1), 19-30.
83. McNulty, M., Crowe, T., Kroening, C., VanLeit, B. i Good, R. (2009.), Time use of women with children living in an emergency homeless shelter for survivors of domestic violence. *OTJR: Occupation, Participation & Health*, 29(4):183-190.
84. Mernar, T. (2006.), Occupation, stress, and biomarkers: measuring the impact of occupational injustice. *Journal of Occupational Science*, 13(3), 209-213.
85. Minato, M. i Zemke, R. (2004.), Occupational choices of persons with schizophrenia living in the community. *Journal of Occupational Science*, 11(1), 31-39.
86. Negeliskii, C. i Lautert, L. (2011.), Occupational Stress and Work Capacity of Nurses of a Hospital Group. *Revista Latino-Americana de Enfermagem (RLAE)*, 19(3), 606-613.
87. Odawara, E. (2010.). Occupations for resolving life crises in old age. *Journal of Occupational Science*, 17(1):14-19.
88. Petz, B. (ur.) (2005). *Psihologijski rječnik*. Jastrebarsko: Naklada Slap
89. Pierce, D. (2001.), Untangling occupation and activity. *American Journal of Occupational Therapy*. 55 (2):138-46.
90. Polatajko,H. (2004). The Study of Occupation, In: Christiansen, C. H., & Townsend, E. A. (2004.). *Introduction to occupation: The Art and Science of Living*. New Jersey: Prentice Hall, 29-46.
91. *Pravilnik o vrsti i djelatnosti doma socijalne skrbi, načinu pružanja skrbi izvan vlastite obitelji, uvjetima prostora, opreme i radnika doma socijalne skrbi, terapijske zajednice, vjerske zajednice, udruge i drugih pravnih osoba te centra za pomoć i njegu u kući* (NN 64/09)
92. Primeau, L. (2000.), Household work: when gender ideologies and practices interact. *Journal of Occupational Science*, 7(3):118-127.
93. Pyatak, E. i Muccitelli, L. (2011.), Rap Music as Resistive Occupation: Constructions of Black American Identity and Culture for Performers and their Audiences. *Journal of Occupational Science*, 18(1):48-61.
94. Raboteg-Šarić, Z. (2002.), Stilovi roditeljskoga odgoja, slobodno vrijeme i rizično ponašanje mladih. *Društvena istraživanja*, 11(2-3):58-59.
95. Ryan, R. M., Deci, E. L. (2000), Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1):68-78.
96. Segal, R. (1999.), Doing for others: occupations within families with children who have special needs. *Journal of Occupational Science*, 6(2):53-60.
97. Shank, K. i Cutchin, M. (2010.), Transactional occupations of older women aging-in-place: negotiating change and meaning. *Journal of Occupational Science*, 17(1):4-13.
98. Shultz, K., Wang, M., i Olson, D. (2010.), Role overload and underload in relation to occupational stress and health. *Stress & Health: Journal of the International Society for the Investigation of Stress*, 26(2):99-111.
99. Spitzer, S. (2003.), With and without words: exploring occupation in relation to young children with autism. *Journal of Occupational Science*, 10(2):67-79.

100. Stein, L. I., Foran, A. C. i Cermak, S. (2011.), Occupational Patterns of Parents of Children with Autism Spectrum Disorder: Revisiting Matuska and Christiansen's Model of Lifestyle Balance. *Journal of Occupational Science*, 18(2):115-130.
101. Steinberg, S. (1991.), Occupational Apartheid. *Nation*, 253(20):744-746.
102. Šučur, Z. (2000.), Romi kao marginalna skupina. *Društvena istraživanja*, 9(2-3/46-47): 211 – 227.
103. Šučur, Z. (2006.), Siromaštvo, višedimenzionalna deprivacija i socijalna isključenost u Hrvatskoj. *Revija za sociologiju*, 37(3-4):131-147
104. Šverko, B. Maslić Seršić, D., Galić, Z. (2006.), Financijske prilike i zdravlje nezaposlenih u Hrvatskoj: Vodi li financijska deprivacija do lošijeg zdravlja? *Revija za socijalnu politiku*, 13(3-4):257-269
105. Šverko, B., Maslić Seršić, D., Galešić, M. (2004.), Nezaposlenost i subjektivno zdravlje. Jesu li najugroženije nezaposlene osobe srednje dobi? *Suvremena psihologija*, 7(2):201-214.
106. Thomas, Y., Gray, M. i McGinty, S. (2010). Homelessness and the right to occupation and inclusion: an Australian perspective. *WFOT Bulletin*, 6219-25.
107. Townsend, E. (1997.), Occupation: potential for personal and social transformation. *Journal of Occupational Science: Australia*, 4(1):18-26.
108. Townsend, E. (ur.) (2002.), *Enabling Occupation: An Occupational Therapy Perspective*. Ottawa: CAOT.
109. Townsend, E. A. & Polatajko, H. J. (2007), *Enabling Occupation II: Advancing an Occupational Therapy Vision for Health, Well-being & Justice through Occupation*. Ottawa: CAOT ACE
110. Whiteford, G. (2000.), Occupational deprivation: global challenge in the new millennium. *British Journal of Occupational Therapy*, 63(5):200-204.
111. Wilcock A.A. (1999.), Reflections on doing, being and becoming. *Australian Occupational Therapy Journal*, 46(1):1-11.
112. Wilcock, A. i Townsend, E. (2000.), Occupational terminology interactive dialogue: Occupational Justice. *Journal of Occupational Science*, 7(2):84-86.
113. Wilcock, A. (2005.), Occupational science: bridging occupation and health. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 72(1):5-12.
114. Wilcock, A. A. i Townsend, E. A. (2009.). Occupational Justice. U: E. Crepeau, E. Cohn, i B. Schell (ur.), *Willard and Spackman's Occupational Therapy* (str.192-199), Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins
115. Wilcock, A. i Townsend, E. (2000.), Occupational Terminology Interactive Dialogue. *Journal of Occupational Science*. 7(2):84-86.
116. Wilcock, A. A.(1998.), *An Occupational Perspective of Health*. Thorofare, Slack Incorporated.
117. Winkler, D., Unsworth, C. i Sloan, S. (2005.), Time use following a severe traumatic brain injury. *Journal of Occupational Science*, 12(2):69-81.
118. Wu, H., Chi, T., Chen, L., Wang, L. i Jin, Y. (2010.), Occupational stress among hospital nurses: cross-sectional survey. *Journal of Advanced Nursing*, 66(3):627-634.
119. Yerxa, E. (2000.). Occupational science: a renaissance of service to humankind through knowledge. *Occupational Therapy International*, 7(2): 87-98.
120. Yerxa, E. J., Clark, F., Frank, G., Jackson, J., Parham, D., Pierce, D., Stein, C., & Zemke, R. (1990), An introduction to occupational science: A foundation for occupational therapy in the 21st century.U: Johnson, J. & Yerxa, E. (ur.), *Occupational science: The foundation for new models of practice* (pp. 1-18). New York: Haworth.
121. Yerxa, E. J. (1998.), Health and the human spirit for occupation. *American Journal of occupational therapy*. 6(52):412-418
122. Zemke, R. i Clark, F.(1996.), *Occupational Science: The evolving discipline*. Philadelphia: FA Davis Company.
123. Žepić, M. (2000.), *Latinsko-hrvatski rječnik*, Zagreb: Školska knjiga

Andreja Bartolac

What is occupational science?

Researching everyday activities

SUMMARY

Occupational science is young, interdisciplinary academic discipline in the middle of whose interests are the whole of human activity and its association with the development, health, wellbeing, meaning, belonging and ultimately the quality of life. In this paper a variety of meanings of key terms that define this science are clarified and expanded: work, occupation and activity; their association, ambiguity and cultural appropriateness. In addition to the basic terms, new concepts that describe restrictive factors which hinder or prevent the active and equal participation in all wanted and necessary activities of daily living are presented: occupational dysfunction, imbalance, deprivation, injustice, alienation and apartheid. Also, the overview of current issues in this area in the world and examples of similar research in our country are summarized, as well as basic research methodologies in occupational science. The ultimate goal of this paper is to stimulate discussion of key concepts in the occupational science, in order to facilitate consensus and enable clearer communication among scientists and experts dealing with issues involved in this academic discipline, at home and abroad.

Keywords: occupation, work, activity, health, terminology, field of research, research methods